

Arkitektur är inte som pennor

KRÖNIKAN

Jeff
Werner

kultur@gp.se

Ar arkitektur konst? Som konsthistoriker svarar jag tveklöst ja. Arkitekturen har i århundraden räknats till de sköna konsterna. Men somliga av juridikens uttolkare är av en annan åsikt. "Arkitektur kan inte vara konst i lagens mening", säger Andrea Sundstrand, doktor i offentlig upphandlingsrätt vid Stockholms universitet till tidningen Mitt i (15 april 2013).

Därmed får det som tidigare främst varit en filosofisk fråga en avgörande betydelse för hur våra städer ser ut. För om arkitektur inte är konst måste städer och landsting upphandla den på samma sätt som pennor och suddgummin. Detta enligt LOU, lagen om offentlig upphandling, som trädde i kraft 1 januari 2008. Den föreskriver att alla varor och tjänster till ett värde över 290 000 kronor måste upphandlas på ett sätt som är transparent och öppnar för konkurrens. Eller rättare sagt: nästan alla varor och tjänster. För det finns undantag. Ett av dessa rör konstnärliga tjänster. Om det bara finns en enda konstnär som kan leverera det som efterfrågas räcker det med att begära in anbud från denna.

DET VAR DET SOM UPPLANDS VÄSBY gjorde. För att lyfta stationsområdet gav man den världsberömda arkitekten Zaha Hadid i uppdrag att utarbeta ett förslag. Man kan tycka vad man vill om hennes futuristiska skapelse men två saker står klart. För det

Vill vi ha bättre arkitektur i våra städer måste vi därför hävda att arkitektur är konst

första har det konstnärlig verkshöjd. Många av Zaha Hadids byggnader fungerar faktiskt bättre som konst än som hus. Mest välkänd är kanske hennes brandstation i Weil am Rhein som fick tas ur drift redan efter några månader eftersom brandmännen inte klarade av att snabbt rycka ut i de lutande korridorerna. De sprang

helt enkelt in i väggarna. Det andra som står klart är att om Upplands Väsby vill hamna på världskartan genom att ha en Zaha Hadid-byggnad är det till just henne de måste vända sig. Någon annan leverantör kan rimligen inte leverera det som efterfrågas. Åtminstone inte utan att bryta mot andra regelverk om plagiat och upphovsrätt.

TRÅKIGT NOG TAR MÅNGA KOMMUNER det säkra före det osäkra och upphandlar arkitektur som om det vore pennor. I sämsta fall genom ramavtal som under ett antal år ger alla jobb till det arkitektkontor som angivit lägst timpris. Mindre men kanske mer nydanande kontor finner det sällan lönt att ge sig in i dessa upphandlingskaruseller och ritar därför mest för privata beställare, som förstås inte omfattas av LOU. Resultatet blir skojiga villor åt de rika men tråkiga dussinhus åt folket. Vill vi ha bättre arkitektur i våra städer måste vi därför hävda att arkitektur är konst. Och våga vägra upphandling.

Jeff Werner är professor i konstvetenskap vid Stockholms universitet. Det ritades till största delen före LOU av arkitekter som Ralph Erskine och David Helldén.